

жертви тоталітарного режиму, який міг би не отримати наскільки потужну владу та підтримку власного народу, якби люди, ще починаючи із школи, читаючи антиутопії, навчилися аналізувати, думати та робити власні висновки, які б спиралися на реальні факти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бушанський В. Утопії і антиутопії в європейській культурі. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України*. Вип. 3-4(95-96). URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2019/03/bushanskyi_utopii.pdf
2. Скляр І.О. Осмислення роману Ярослава Мельника «Маша, або Постфашизм» в психопоетикальній площині. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2019. Вип 24. Т. 2. С. 115-121.
3. *Naturaleza/Simplicité. Natürlichkeit im Musiktheater*, ed. V. Grund, C Genewein, H. G. Nicklaus, Bielefeld. 2019.

Колеснік Анна Юріївна,
здобувач вищої освіти III року навчання
за першим (бакалаврським) рівнем
Криворізького державного педагогічного університету

ВИВЧЕННЯ НОВЕЛИ Г. ПАГУТЯК «ПОТРАПИТИ В САД» У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ЛІТЕРАТУРИ

Програма з української літератури для 10–11 класів була створена на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нової української школи» (2016). Шкільний предмет «Українська література» передбачає вивчення кращих зразків художньої літератури, які сприяють збагаченню внутрішнього світу молоді, позитивно впливають на формування морально-етичних цінностей, розвивають самостійність мислення. Від художнього й психологічного досвіду, який представлений в кращих творах шкільного курсу української літератури, залежить формування свідомості

старшокласників, які мають стати успішними творцями майбутнього й активними громадянами нашої держави.

Одним із завдань вивчення української літератури в школі є формування гуманістичного світогляду, духовно багаті особистості, з високими загальнолюдськими морально-етичними орієнтирами. На нашу думку, виконанню цього завдання сприяють усі твори, представлені в Програмі. Однак для прикладу хочемо зупинитись на новелі сучасної української письменниці Г. Пагутяк «Потрапити в сад». Твір вивчається в одинадцятому класі у тематичному розділі «Сучасна українська література». У підрозділі «Проза, есеїстика» для вивчення на вибір учителя пропонуються також наступні твори: Г. Пагутяк «Косар», Ю. Андрухович «ShevchenkoisOK», В. Діброва «Андріївський узвіз», Я. Мельник «Далекий простір».

Творчість Г. Пагутяк була матеріалом літературознавчих студій Я. Голобородька, Н. Мельник, Р. Мовчан, О. Поліщук, О. Корабльова та інших. Вони акцентували увагу на окремих аспектах її творів, наголошували на стильовій своєрідності, жанрових модифікаціях її творів сучасної мисткині, але про особливості вивчення в школі її творчості публікації відсутні. Це визначає актуальність нашого дослідження

У 2010 році Галина Пагутяк стала лауреаткою Шевченківської премії в галузі літератури за книгу прози «Слуга з Добромиля». Її твори були введені до шкільного курсу української літератури. Новела «Потрапити в сад» чітко вписується в контекст творчості письменниці, адже образ Саду є для неї традиційним. Він є символом сімейного миру та затишку. Мертвий Сад символізує найвищий рівень руйнацій мрій та надій.

У новелі «Потрапити в сад» оповідь починається з короткого опису саду, який знаходиться на території вокзалу і привертає увагу своїми червоними яблуками. Акцентування уваги на яблуках вказує на подвійне кодування образу саду: це і райський сад, де панує щастя й гармонія, і, одночасно, місце гріхопадіння людини. Грицько, головний персонаж твору, є маргінальною особистістю, яка не має житла, родини, заробляє тим, що грає по електричках на

гармошці, до того ж він хворий на невиліковну хворобу. Сад для нього є уособленням щастя: *«Грицькові уявлялося, що якоїсь теплої ночі він вилізе з останньої електрички і, йдучи до вокзалу, побачить відчинені двері. Увійде в сад, ляже в сплутану духмяну траву, притулиться щогою до землі-матінки, буде плакати і питати: «У кого я такий вдався – нещасний та волоцюга?»* [2, с. 289]. Але його не пускають до саду, тобто дорога до щастя йому закрита.

Батько Грицька повернувся з війни калікою, тому заробляв на хліб тим, що грав на гармошці й ходив по базарах, залучив до цього й сина, навчивши і його грати на гармошці. Після смерті батьків хлопець займається тією самою справою. «Авторка ніби пунктирно, мимохідь торкається життєвих перипетій Грицька, але за цими натяками постає трагічна доля дитини війни: батько – каліка, рання смерть матері, пияцтво і смерть батька, падуча хвороба на все життя через те, що німець «жартома стрельнув йому над вухом, хотів злякати» [1, с. 71]. Саме ці пунктири створює образ людини, який викликає співчуття, «змушує по-новому подивитися на людей, поведінку і способи життя яких суспільство засуджує» [там само]. Це має стати тим, на чому повинен акцентувати увагу учитель під час аналізу твору на уроках української літератури.

Грицько, опинившись у складних життєвих умовах залишився доброю людиною, яка здатна співчувати іншим. Він намагається підгодовувати бродячих собак і котів, звертає увагу проблеми своїх товаришів і намагається їм допомогти на скільки це можливо за його обставин. Отже, темою твору Г. Пагутяк є зображення життя людей-маргіналів, які через різні обставини опинились у складних життєвих умовах, але при цьому не втратили людяності, здатності до співчуття, не забули, що таке добро, здатні розуміти мистецтво й красу.

На уроці необхідно акцентувати увагу на проблемах, порушених у творі. Основною є утвердження гуманістичних ідеалів, моральних чеснот кожної людини не залежно від її статусу й матеріального стану. Також у творі постають наступні проблеми: Добро і Зло; Зв'язок людини із законами Всесвіту; Гармонія людини і природи; Проблема «соціального дна»; Пошук сенсу буття.

У процесі аналізу змісту твору учитель має підвести учнів до ідеї й основної думки твору, які можна визначити наступним чином.

Ідея твору – розкриття душевного багатства героя, його гідності й самоповаги, доброти й щирості у ставленні до оточуючих та світу.

Основна думка – здатність бачити в кожній людині особистість, а не судити про неї за її зовнішністю й матеріальним статусом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мельник Н. Осмислення місця сучасної людини в природі та суспільстві (На матеріалі творів Г. Пагутяк «Душа метелика» і «Потрапити в сад»). *Рідна школа*. 2010. № 7–8. С. 70–73.

2. Пагутяк Г. Потрапити в сад. Сучасна українська література кінця ХХ–ХХІ ст. Київ : Школа, 2006. С. 289–293.

Нестерчук Катерина Миколаївна,
здобувач вищої освіти IV року навчання
за першим (бакалаврським) рівнем
факультету філології і журналістики
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

НЕСТАНДАРТНЕ ВИВЧЕННЯ П'ЄСИ В. ШЕКСПІРА «ГАМЛЕТ, ПРИНЦ ДАНСЬКИЙ» ЯК ТВОРУ NON-FINITO НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 10 КЛАСІ

Згідно з чинною навчальною програмою із зарубіжної літератури для 10–11 класів (рівень стандарту), одним із завдань вивчення найкращих творів світового письменства в українських перекладах є «забезпечення ефективності навчальної діяльності, котра сприяє не лише накопиченню учнями знань, умінь і навичок, а й індивідуальному сприйняттю та творчому осмисленню літератури, формування в учнівства індивідуальних стратегій пізнавальної діяльності» [5, с. 3]. Тому вважаємо за доцільне здійснювати на сучасних уроках зарубіжної